

Андрій ГІРНЯК, Галина ГІРНЯК
**ФОРМОВИЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ
У СУЧАСНИХ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУРАХ
ТА ЇХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Andriy HIRNYAK, Halyna HIRNYAK
**FORM'S MANIFESTATIONS OF DEVIANT BEHAVIOR IN MODERN YOUTH
SUBCULTURES AND THEIR SOCIO-PSYCHOLOGICAL ANALYSIS**

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.01.199>

УДК: 159.923.2

Постановка суспільної проблеми. У будь-якому суспільстві підлітки та юнаки знаходяться в унікальному становищі та належать до особливої когорти молоді. Пристосовуючись до дорослого життя, вони почасти намагаються частково захистити себе від нього й організують самотутні *неформальні молодіжні організації*. Останні Л. Радзіховський визначає як соціально-психологічне явище, що сприяє адаптації молодих людей до тих проблем, з якими вони стикаються в пубертатному та ювенальному вікових періодах [1, с. 187].

Субкультура – автономне цілісне утворення, що розвивається всередині пануючої культури, зумовлює стиль життя і мислення її носіїв, відрізняється специфічним набором норм, звичаїв, комплексів, цінностей. Американський футуролог О. Тофлер пов'язує виникнення субкультури з глобальними історичними змінами суспільства ХХ століття. Зокрема, у книзі «Футурошок» він указує на постання техносупільства і, як наслідок цього, на зростання і швидку зміну субкультур. «Сьогодні сильний удар суперіндустріальної революції, – пише він, – буквально розколов суспільство. Ми примножуємо ці соціальні анклави, клани і міні-культури так само швидко, як тиражуємо автоматичне право вибору... Ми фактично живемо за «субкультурного вибуху» (цит. за [2, с. 188]).

Загалом О. Тофлер виокремлює два ключових напрями розвитку субкультур: а) зростання вагомості і впливу *субкультури у про-*

фесійному світі (розвиток сфер науки та освіти, поява нових спеціальностей і спеціалізацій сприяє більшому різноманіттю професійної субкультурності); б) *урізноманітнення типів гри* (під грою він розуміє сукупність розваг, хобі, соціальних ігор, видів спорту; тому із збільшенням їх кількості відбувається зростання рекреативно-гедоністичних субкультур). Мислитель зазначає, що заняття на дозвіллі стануть надважливою передумовою соціально-психологічних відмінностей між людьми, оскільки саме суспільство змінює орієнтацію від роботи у бік найбільшої участі кожного його члена в дозвіллі [Там само].

Сутнісна відмінність субкультури від культури, за А. В. Фурманом, стосується ступеня довільності у їх виборі. Так, говорити про вибір культури неможливо, адже залучення до неї дитини починається без її будь-якої згоди, тоді як входження особи до однієї із субкультур завжди передбачає ухвалення рішення, яке здійснюється свідомо й самостійно. Інакше кажучи, маємо один із тих нетипових моментів, коли людина вільна вирішувати, через які окуляри їй дивитися на світ, тобто приймати чи ні незвичну систему цінностей [2, с. 187].

Субкультура передбачає обов'язкове вироблення власного групового світогляду, опозиційного світоглядам інших соціальних груп чи поколінь і своєрідних манер поведінки, стилів одягу та зачіски, форм проведення дозвілля тощо. Найяскравіші субкультурні ідентичності

набули відповідного найменування – «хіпі», «панки», «готи», «рокери», «репери», «байкери», «скінхеди» та ін. Ставши публічними, демонстративно показуючи свою епатажність, їхня субкультура почала розглядатися головню як *небезпека*. Не дивлячись на відсутність прямих політичних виступів, про ці та інші субкультурні організованості говорили як про *контркультуру*, представники котрої готові до здійснення заколоту проти всього суспільного устрою. Спочатку теоретичне осмислення нових видів молодіжної активності не виходило за рамки звичних конструктів девіантної поведінки, адже дії молоді були доволі незвичними, що буденно асоціювалося з аномією. Але з часом учені звернулися до пояснення соціально-економічних і психокультурних джерел субкультурної творчості, до визначення тимчасових територіальних, суспільно-політичних просторів, що сприяють розквіту цієї ніші соціальної творчості, виявленню механізмів і способів такого класу ідентифікацій, причин нерівномірного долучення юні до субкультурних соціоструктур [2, с. 189].

Молоді притаманний надлишок життєвої енергії та багатство творчої уяви, тому вона й розвиває власну субкультуру (зокрема, створює свою жаргонну мову, моду, музику, етичний клімат), причому в окремих випадках більш багату, ніж культура дорослих. Водночас значна її частина вдається до деструктивних, асоціальних дій, котрі становлять небезпеку як для самих членів субкультури, так і для суспільства загалом. Саме до таких належить молодіжний рух ПВК «Редан», котрий виник лише у 2022 році, але уже набув вірусного розповсюдження у декількох країнах пострадянського простору. Власне дослідженню цього феномену й присвячена наша стаття, котра покликана з міждисциплінарних позицій (психології, педагогіки, соціології, культурології) розкрити зв'язки між різновидами девіантної поведінки (адитивна, делінквентна, суїцидальна), типами психологічного впливу (самовплив, індивідуальний, груповий, масовий) і формами педагогічної роботи (самотійна робота, індивідуальна, групова, масова).

Мета статті: висвітлення соціально-психологічних передумов, причин і формопроявів делінквентної поведінки молодіжної субкультури ПВК «Редан» в умовах широкомасштабної війни.

Методи дослідження: порівняльний аналіз формовиявів діяльності представників молодіжних субкультур, *теоретичний синтез*

передумов девіантної поведінки підлітків, історична ретроспекція масових форм взаємодії, диференціація психологічних, педагогічних і соціально-політичних детермінант ненормативних взаємин, абстрагування від ситуаційних проявів поведінки членів неформальних груп з метою виявлення загальних закономірностей їх життєдіяльності, методологічне узагальнення зовнішніх і внутрішніх чинників делінквентної поведінки юні за умов військового протистояння.

Виклад основного матеріалу

В кінці лютого 2023 року в низці обласних центрів України (Київ, Львів, Харків, Івано-Франківськ, Луцьк, Полтава та ін.) правоохоронці попередили масові бійки неповнолітніх представників нової субкультури ПВК «Редан». Так, серед затриманих 257 осіб у Харкові лише 30 повнолітніх [3]. Назва зазначеної молодіжної спільноти походить з аніме Hunter x Hunter. Там діяла злочинна організація «Геней Редан», яку через їхню символіку називали «Павуки». У субкультурі ПВК «Редан» усі учасники мають емблему павука з цифрою «4», котра в японській культурі асоціюється з неприємностями (як у нас цифра «13»). Сама ж аббревіатура ПВК тлумачиться як «приватна військова компанія». Однак учасники цієї субкультури стверджують, що така назва обрана лише для епатажу.

Започатковано цей рух в росії у вересні 2022 року, проте вірусна популярність до нього прийшла лише у лютому 2023 року після масових демонстративних бійок юні в чорному одязі та з символами павука на спинах у московських торгово-розважальних центрах та інших громадських місцях. Початкова мета цієї субкультури – організована протидія підлітків-неформалів булінгу з боку так званих «офників» (переважно ультрас) [4]. У руху реданівців немає оприєвненого лідера, внаслідок чого їх можна вважати окремою субкультурою. По суті ПВК «Редан» – це пабліки (спільноти у соціальних мережах), де молодь домовляється про збір на «сходки». Нацполіція уже заблокувала близько 20 каналів і груп, котрі пропагували цей рух. Проте формальною заборонаю виправити ситуацію, яка загрожує здоров'ю і навіть життю сотням підлітків, вочевидь не вдасться.

Однією з версій поширення цієї субкультури в Україні є російська інформаційно-психологічна спецоперація, адже державі-агресорці важливо дестабілізувати ситуацію.

Водночас дивує, що саме в росії молоді неформали змогли масово самоорганізуватися на свій самозахист, оскільки такий опір проти сильних «офників» може розцінюватися як елемент зародження громадянського суспільства серед молоді країни-агресорки. Якщо такі підлітки-неформали можуть масово самоорганізуватися проти гопників, то через декілька років цей досвід можуть застосувати проти репресивної державної системи. Власне штучно інспіровані спецслужбами соціальні рухи у довгостроковій перспективі характеризуються нестабільністю, тому їх дуже важко контролювати. Наочним прикладом є підтримуваний СРСР радикальний рух Талібан в Афганістані, котрий боровся проти США, але згодом виявився «недостатньо дресерованим бультер'єром», який накинувся на свого «господаря».

Важливо констатувати, що зовнішніх спонук (гроші, примус тощо) чи інших *стимулів* українськими спецслужбами виявлено не було, а відтак можна констатувати дію переважно внутрішніх детермінант (суто *мотивів*). І це не дивно, адже відомо, що для **цільової аудиторії** ПВК «Редан», яку становлять переважно особи *пубертатного* та *ювенального* віку, часто притаманними є *силові та масові форми взаємодії*, котрі відповідають особливостям їхнього психосоціального розвитку. Нагадаємо, що *провідний вид діяльності* підлітків – інтимно-довірливе спілкування з ровесниками. Саме у соціальній групі ровесників (скажімо, через силову взаємодію) підліток *самостверджується*, намагається *наслідувати* референтних осіб, а також відчуває себе впевненіше, виявляючи так званий «стадний інстинкт».

Відтак така демонстративна поведінка молоді не становить аномалію, а швидше постає своєрідною нормою для підлітків, які, обстоюючи власні соціальні та психологічні кордони, вдаються до *протесту, агресії, бунтарства* та інших форм руйнування штучних меж. До **внутрішніх передумов** швидкого поширення девіантної поведінки даної субкультури також слушно віднести гостру потребу підлітків у *приналежності* до групи, *ідентифікації* з її членами, а відтак *протиставлення* себе у дихотомії «свій – чужий» [5]. Адже все чуже є невідомим, потенційно небезпечним і загрозливим для власного становища, й тому, з погляду слабкої особистості, має бути усунути чи знищеним.

Природно, що саме психологічно нестійка молодь та невпевнені у собі підлітки відчувають шаленне *внутрішнє напруження* (часто неусвідомлюване) особливо в умовах жорстокої війни. Відчуття власної безпорадності та

втрати контролю над ситуацією може штовхати їх до деструктивних форм вивільнення енергії і пониження психічного напруження через мало вмотивовані спалахи агресії, демонстративні асоціальні вчинки, вживання алкоголю та використання інших незрілих форм одномоментної розрядки (так звана «гідралічна модель психіки»).

Вочевидь війна актуалізує в населення природні потреби фізичного виживання і збереження життя, які добре розвинуті (в т.ч. у тварин), і переважно діють на інстинктивному рівні. Власне, як у тварин, так і в людей, виникає три основних реакції – «бий», «втікай», «замри» – на загрозу. У реданів переважає реакція «бий», у переселенців (зокрема, емігрантів) – «втікай». Натомість скільки підлітків «завмерли» і майже стали «аутичними» у своїх домівках чи квартирах, звісно, ми не бачимо.

Сучасна система середньої освіти, на жаль, не спрямована на оволодіння молоддю системними *психологічними компетентностями*, пов'язаними з *конструктивними формами самоствердження, безконфліктної комунікації, ненасильницької взаємодії* і вироблення ефективних *навичків саморегуляції* [6]. Рекомендуємо освітянам започаткувати елементи психологічної просвіти та психологічних тренінгів для набуття молоддю зазначених «гнучких навичок» (так званих *soft skills*). Особливо це доречно в контексті стрімкого переходу українського суспільства до інформаційної (постіндустріальної) формації та реального утвердження базових європейських цінностей (людської гідності, свободи, рівності, толерантності, солідарності та ін.).

До **зовнішніх передумов** стрімкого («вірусного») поширення делінквентної (протиправної) поведінки представників субкультури ПВК «Редан» відносимо два чинники:

1. Відсутність проєктивних *масових форм взаємодії* з ровесниками через мінімізацію позаурочних (культурно-масових, спортивно-масових, дозвіллевих) форм роботи, а також гіпертрофоване переважання в освіті індивідуальних (перш за все репетиторських) і групових форм роботи. Відсутність проєктивно зорганізованих просоціальних форм масового дозвілля, котрі відповідали б психосоціальним особливостям розвитку молоді, штовхає останніх вдаватися до деструктивних асоціальних форм, які компенсують самоусування інституту освіти (до прикладу, через брак коштів) від організації в сучасних соціальних умовах масових форм взаємодії молоді.

2. Самоізоляція та гіпоактивність молоді зумовлені цілою низкою чинників: а) карантин, що пов'язаний з пандемією COVID-19; б) повітряні тривоги, спричинені воєнним станом у державі; в) дистанційне (онлайн) навчання; г) гаджетизація й тотальне переважаючі квазівзаємодії у соціальних мережах; д) сезонна гіпоактивність, спричинена зимою (особливо безсніжною – без санчат, лиж, сніжок та інших форм активності) тощо. Нагадаємо, що соціальна ізоляція в будь-якому суспільстві є доволі жорсткою формою покарання, яка особливо болісна для вікової категорії підлітків, юнаків і юнок. Відтак *компенсаторні механізми*, пов'язані з тривалою і вимушеною самоізоляцією, а також агресивні *симуляційно-віртуальні гри*, що з Інтернет-простору перейшли в офлайн режим реальних вулиць, сукупно зумовили появу в молодіжному середовищі нової агресивної субкультури.

Проблема полягає в тому, що підлітки спрямовують свою енергію у деструктивне русло. Але винні у цьому не лише (і не стільки) ці незрілі особи, які помиляються, а й дорослі (освітяни, батьки), котрі не пропонують якісних *альтернатив*. У СРСР була «піонерія», на Заході діють скаутські організації. В сучасній Україні немає системної роботи з дитячо-юнацькими організаціями. Дорослим усе «не на часі», «пізніше», «немає коштів», а діти та юнь (уже два-три покоління незалежної України) самоорганізуються як можуть, адже відомо, що «святе місце порожнім не буває». Бракує *молодіжної політики* і *стратегії освіти* (а це вже проблема не лише дітей) з боку держави.

Отож, стихійний потік безвекторної спонтанної енергії молодіжних мас потрібно на інституційному рівні проєктивно спрямувати у просоціальне русло, а відтак забезпечити окультурення *активності молоді у масових формах* взаємодії. Людина – «соціальна істота», й тому не слід вважати, що силові та масові форми самоствердження юні є винятково деструктивним, унікальним чи новітнім явищем. Навпаки, вони мають дуже давнє коріння (починаючи з *ініціації* молоді в архаїчних племенах) і навіть глибокі *культурно-історичні традиції*.

1. *Кулачні бої* – народна ритуалізована розвага, відома з дохристиянських часів, що відбувалася взимку на льоду річок чи озер між представниками двох сусідніх сіл/хуторів. У великих селах і в містах бої йшли між мешканцями різних вулиць чи кутків. Спочатку «чубарились» діти, а потім долучалися у боротьбу дорослі чоловіки.

2. Традиційне козацьке бойове мистецтво «*Лав на лаву*», яке базується на стародавньому звичаї народних забав і рукопашних боїв. Воно полягає у змаганні двох «лав», тобто двох шеренг по 25 бійців у кожній.

3. *Теренова гра*, учасники якої діляться на дві команди (сотні) і у ході боротьби мають «знищити» гравців суперника шляхом фізичного зриву нарукавної пов'язки, яка є символом його «життя». Мета змагання – популяризація здорового способу життя, фізичний та ідеологічний вишкіл молоді, виховання поваги до героїв ОУН-УПА [7].

4. *Колективні «махачі»* як традиційна форма вирішення конфліктів між футбольними вболівальниками (ультрас) чи представниками молоді різних сіл/міст.

Закономірно виникає питання: «Чому нині наявні в Україні молодіжні рухи (передусім волонтерські), спортивні клуби, громадсько-політичні та військово-патріотичні об'єднання не привабили прихильників ПВК «Редан» й не забезпечили просоціальний вихід їхньої енергії?» Справа в тому, що більшість наявних організацій вимагають від своїх членів жорсткої дисципліни, дотримання режиму, тривалого докладання зусиль, а для значної частини підлітків і сучасних юнаків притаманний *інфантилізм* і низький рівень розвитку *вольових процесів*. Вони прагнуть видовищності, демонстративності, межових емоцій, одномоментного викиду енергії (пониження психічного напруження) та швидкої «слави». Власне тому члени ПВК «Редан» мають епатажний образ (картаті штани, емблема павука, довге волосся тощо) та організують масові бійки саме у людних громадських місцях, а не маскуються на пустирях чи закритих залах. Власне одяг становить важливий аспект у розумінні субкультурного стилю. Адже одяг – це не просто набір комфортних, красивих чи викликаючих речей, що покривають тіло людини, а щонайперше своєрідна «соціальна шкаралупина», тобто система сигналів і маркерів, за допомогою яких особа повідомляє світ про свою приналежність до тих чи інших груп і спільностей. Відтак стиль одягу слугує також індикатором *стилю життя* [2, с. 190].

Отож, наявні в Україні молодіжні рухи та об'єднання виявилися для ультрасучасних неформалів занадто формалізованими. Знову ж таки, з погляду психології мас, це абсолютно нормально. Адже загалом суспільство поділяється на представників *елітарної* та *масової культур*. В усіх країнах та в усі епохи представники останньої кількісно переважають і

потребують популярної, а не оперної музики, надають перевагу видовищним шоу, а не фундаментальним аналітичним передачам і т.ін. Тому й на рівні інституту освіти мають пропонуватися різні форми масових заходів, які б через *гру* чи *розважально-пізнавальний контент* задіявали широкі верстви молоді до просоціальної діяльності.

Водночас ми категорично не поділяємо думки частини «експертів», які радять батькам посилити зовнішній контроль над підлітками й моніторити їхні соціальні контакти. *По-перше*, здебільшого це інструментально неможливо, адже переважно представники молоді є більш компетентними юзерами (користувачами) сучасних гаджетів, аніж їхні батьки. *По-друге*, це є прямим зазіханням на *особистий простір* (насамперед інформаційний) молоді людини, яка інколи у спілкуванні з друзями використовує неформальну лексику, ділиться таємницями, переглядає контент сексуального характеру й, зрештою, досліджує сама себе у пубертатному віці. У будь-якому разі заборона чи нав'язливий контроль батьків спричинить зворотний ефект, а саме юнаки робитимуть те, що вважають за потрібне, але не у своїй кімнаті, а у підвалах, горищах чи на вулиці, від якої так ревно батьки прагнули убезпечити своє чадо. *По-третє*, авторитарні форми взаємодії, заборони, зовнішній тиск і контроль неминуче викликатимуть спротив, протидію і врешті-решт сімейні конфлікти між представниками різних поколінь.

Саме тому *демократичні форми взаємодії*, довіра, повага до особистості підлітка, аргументовані довірчі бесіди матимуть кращий і триваліший ефект, ніж заборони та зовнішній контроль батьків. Але набагато дієвішою альтернативою має стати *метод «рівний – рівному»*, коли референтний (значущий) ровесник (брат, товариш, спортсмен, представник молодіжного руху, відомий блогер та ін.) у приватній бесіді, виховному шкільному заході, соцмережах, Ютубі чи на центральних ЗМІ неформально розкаже про потенційні небезпеки та запропонує альтернативні, не менш захопливі, форми масового дозвілля (квести, челенджі, розвивальні ділові ігри та проекти). Адже заборона будь-чого (паління, вживання алкоголю, наркотиків тощо) майже не дає позитивного ефекту, і лише *якісне заміщення* (спорт, мистецтво, любов, дружба, теплі сімейні взаємини, цікаве дозвілля) зможе замінити згубну звичку чи асоціальну поведінку.

ВИСНОВКИ

1. Презентовані культурно-історичні традиції і причинно-наслідковий ланцюг об'єктивних передумов, суб'єктивних чинників й окремих хиб вітчизняної системи соціалізації молоді пояснюють закономірну появу нового формовияву доволі типової для ювенального віку девіантної поведінки. Власне глибоке розуміння та рефлексія фахівцями особливостей вікової психології та розумна державна молодіжна політика мають забезпечити проєктивне управління соціальними процесами, превенцію (упередження) масових асоціальних проявів поведінки та уможливити вискоєфективний розвиток кожної особистості і громадянського суспільства загалом.

2. Щоб напрацювати ефективні способи протидії делінквентній поведінці представників субкультури ПВК «Редан», потрібно рефлексувати основні групи причин і передумов її виникнення, які взаємопосилують одна одну і мають *кумулятивний ефект*. Відтак потрібна система заходів, спрямованих саме на нейтралізацію кожного конкретного *чинника*, а саме: 1) психосоціальні особливості цільової аудиторії (підліткова конфліктність, агресивність, протестність, деструктивне самоствердження тощо); 2) вивільнення/пониження психічного напруження, пов'язаного з відчуттям власної безпорадності та втрати контролю над ситуацією в умовах війни; 3) компенсаторні механізми примусової ізоляції, спричиненої пандемією COVID-19, повітряними тривогами, дистанційним (онлайн) навчанням, гаджетизацією та квазівзаємодією у соціальних мережах, сезонною (зимовою) гіпоактивністю тощо; 4) деструктивне заміщення фактично відсутніх в освіті та дозвіллі альтернативних просоціальних масових і колективних форм роботи (культурно-масових, спортивно-масових та ін.), котрі б максимально задовольняли соціальні потреби сучасної юні; 5) наслідування підлітками насильницьких патернів виховних впливів у сім'ї (вирішення суперечок ляпасами, підзатильниками, погрозами тощо) чи/та жорстоких симуляційно-віртуальних ігор в Інтернеті; 6) ймовірні зовнішні проєктивні впливи, що стали своєрідними тригерами чи каталізаторами об'єктивно існуючих передумов масового формовияву делінквентної поведінки серед представників конкретної молодіжної субкультури.

Однак презентовані результати дослідження не вичерпують усіх аспектів піднятої проблематики. Зокрема, перспективою подальших

наукових розвідок може стати з'ясування специфіки функціонування молодіжних субкультур у демократичних і тоталітарних державах, а також виявлення кореляційних зв'язків між динамікою виникнення неформальних організацій та етапами постання громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Молодіжна субкультура: колективна монографія / наук. ред. Н.О. Победа. Одеса: Астропринт, 1999. 284 с.
2. Фурман А.В., Литвин А.П. Субкультура. *Психологія і суспільство*. 2011. № 3. С. 187-192.
3. ПВК «Редан»: хто вони та чим загрожують українським підліткам? *Освіторія*. 27 лютого 2023. URL: <http://bit.ly/3mocyVZ>
4. Вареник Н. У Львові й інших містах серед підлітків шириться рух «РЕДАН». Що про нього відомо? *Твоє місто*. 27 лютого 2023. URL: <http://bit.ly/3JdtqHM>
5. Гірняк А.Н. Психологічні особливості освітньої взаємодії осіб з різними суб'єктивними характеристиками. *Психологічний часопис*. 2020. № 3 (35). Т. 6. С. 45-55.
6. Гірняк А.Н. Рівні міжсуб'єктної освітньої взаємодії та їх психологічний аналіз. *Психологічний часопис*. 2020. №8 (40). Т.6. С. 109-118.
7. Всеукраїнська теренова гра «Зв'язка». *Національний альянс*. URL: <http://bit.ly/3Yj583A>

REFERENCES

1. Pobeda, N.O. (Eds.). (1999). *Molodizhna subkultura* [Youth subculture]. Odessa: Astroprint [in Ukrainian].
2. Furman A., Lytvyn A. (2011). *Subkultura* [Subculture]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 3, 187-192 [in Ukrainian].
3. Koval Olena (2023). *PVK «Redan»: khto vony ta chym zahrozhuut ukrainskym pidlitkam?* [PMC “Redan”: who are they and what do they threaten Ukrainian teenagers?]. *Osvitornia – Osvitornia*. Retrieved from <http://bit.ly/3mocyVZ> [in Ukrainian].
4. Varenyk N. (2023). *U Lvovi y inshykh mistakh sered pidlitkiv shyrytsia rukh «REDAN»*. *Shcho pro noho vidomo?* [The REDAN movement is spreading among teenagers in Lviv and other cities. What is known about him?]. *Tvoie misto – Your city*. Retrieved from <http://bit.ly/3JdtqHM> [in Ukrainian].
5. Hirniak A.N. (2020). *Psykholohichni osoblyvosti osvithnoi vzaiemodii osib z riznymy subiektnymy kharakterystykamy* [Psychological features of educational interaction of persons with different subject characteristics]. *Psykholohichniy chasopys – Psychological journal*, 3, Vols. 6, 45-55 [in Ukrainian].
6. Hirniak A.N. (2020). *Rivni mizhsubiektnoi osvithnoi vzaiemodii ta yikh psykholohichniy analiz* [Levels of intersubjective educational interaction and their psychological analysis]. *Psykholohichniy chasopys – Psychological journal*, 8, Vols. 6, 109-118 [in Ukrainian].
7. *Vseukrainska terenova hra «Zvytyaga»* [All-Ukrainian field game “Zvytyaga”]. *Natsionalnyi alians – National Alliance*. Retrieved from <http://bit.ly/3Yj583A> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

ГІРНЯК Андрій Несторович, ГІРНЯК Галина Степанівна. Формовияви девіантної поведінки у сучасних молодіжних субкультурах та їх соціально-психологічний аналіз. У статті досліджено соціально-психологічні передумови, причини і формопрояви делінквентної поведінки молодіжної субкультури ПВК «Редан» в умовах війни. Зокрема, виокремлено та рефлексивно обґрунтовано шість основних

груп передумов і причин, які взаємопосилують одна другу і мають *кумулятивний ефект*, а саме: 1) психосоціальні особливості цільової аудиторії (підліткова конфліктність, агресивність, протестність, деструктивне самоствердження тощо); 2) вивільнення/пониження психічного напруження, пов'язаного з відчуттям власної безпорадності та втрати контролю над ситуацією в умовах війни; 3) компенсаторні механізми примусової ізоляції, спричиненої пандемією COVID-19, повітряними тривогами, дистанційним (онлайн) навчанням, гаджетизацією та квазивзаємодією у соціальних мережах, сезонною (зимовою) гіпоактивністю тощо; 4) деструктивне заміщення фактично відсутніх в освіті та дозволі альтернативних просоціальних масових і колективних форм роботи (культурно-масових, спортивно-масових та ін.), котрі б максимально задовольняли соціальні потреби сучасної юні; 5) наслідування підлітками насильницьких патернів виховних впливів у сім'ї (вирішення суперечок ляпасами, підзатильниками, погрозами тощо) чи/та жорстоких симуляційно-віртуальних ігор в Інтернеті; 6) зовнішні проєктивні впливи, що стали своєрідними тригерами чи катализаторами об'єктивно існуючих передумов масового формовияву делінквентної поведінки серед представників конкретної молодіжної субкультури.

Ключові слова: вік як психологічна категорія, молодіжна субкультура, девіація, делінквентна поведінка, соціалізація, психологія мас, самоствердження, психічне напруження, провідний вид діяльності.

ANNOTATION

Andriy HIRNYAK, Halyna HIRNYAK.

Form's manifestations of deviant behavior in modern youth subcultures and their socio-psychological analysis.

The article examines socio-psychological prerequisites, causes and form's manifestations of delinquent behavior of the youth subculture “Redan” PMC in wartime conditions. Particularly, six main groups of prerequisites and reasons, which mutually reinforce each other and have a *cumulative effect*, are singled out and reflexively substantiated, namely: 1) psychosocial features of the target audience (adolescent conflict, aggressiveness, protest, destructive self-assertion, etc.); 2) release/reduction of mental stress associated with the feeling of one's own helplessness and loss of control over the situation in the war conditions; 3) compensatory mechanisms of compulsory isolation caused by the COVID-19 pandemic, air raid alarms, distance (online) learning, gadgetization and quasi-interaction in social networks, seasonal (winter) hypoactivity, etc.; 4) destructive substitution of alternative pro-social mass and collective forms of work (culture-mass, sports-mass, etc.) that are actually absent in education and leisure, which would maximally satisfy the social needs of modern youth; 5) adolescents' imitation of violent patterns of educational influences in the family (resolving disputes with slaps, the dope slap, threats, etc.) or/and violent simulation-virtual games on the Internet; 6) external projective influences which became a kind of triggers or catalysts of the objectively existing prerequisites for the mass form's manifestations of delinquent behavior among representatives of a specific youth subculture.

Key words: age as a psychological category, youth subculture, deviance, delinquent behavior, socialization, mass psychology, self-assertion, mental stress, leading type of activity.

Рецензенти:

**д.психол.н., проф. Юрій МАКСИМЕНКО,
д.психол.н., проф. Мирослав САВЧИН**

**Надійшла до редакції 28.02.2023,
Підписана до друку 05.03.2023.**

Бібліографічний опис для цитування:

Гірняк А.Н., Гірняк Г.С. Формовияви девіантної поведінки у сучасних молодіжних субкультурах та їх соціально-психологічний аналіз. *Психологія і суспільство*. 2023. №1. С. 199-204. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.01.199>